

Masochismus jedné generace

Helena Todorová | 7. 11. 2022 | RECENZE

Všichni jsme v zajetí algoritmů a plánování čehokoliv do budoucna je čím dál těžší. Výstava Daniela Nováčka *Rekonstrukce č. 5* se věnovala se otázky vztahu k časovosti, analýzou chyb z minulosti a přípravami na budoucnost. Sice o víkendu již skončila, to nám ale nebrání připomenout si ji recenzi. V ní se Helena Todorová zamýšlí nad tím, proč vlastně prepperství a eskapismus selhávají a jak pracovat s vlastní deziluzí z budoucnosti.

Masochismus jedné generace

Daniel Nováček vytvořil pro Galerii TIC v Brně, instalaci nesoucí název *Rekonstrukce č. 5* – filmový triptych, který je vyústěním série *Rekonstrukcí*, které vytvořil během studií na Fakultě výtvarných umění v Brně. Na výstavě, jejíž kurátorkou je Katarína Hládeková, Nováček předkládá sen o změně paradigmatu, ale také deziluzi ze současného stavu společnosti, který nás nutí postupovat stále kupředu, hnát se za novými prožitky. Není však představa, že máme absolutní moc nad svými životy a můžeme se kdykoliv rozhodnout něco změnit, zcela iluzorní? A je vůbec možná skutečná systémová změna?

Společně se na nekonečný příliv mediálních a technologických novinek, podílíme se na tvorbě nových úspěšných projektů, neustálém, byt zpomalujícím, růstu HDP, zvyšující se produktivitě. V postkomunistické Evropě bývá glorifikován koncept svobodného světa, který porazil komunismus, světa nekonečných možností, který není prostoupen žádnou ideologií. Jenomže přesně tento narativ už sám o sobě je ideologií, zrádnou, plíživou, která je převlečená do zlatého roucha, pod kterým se neskrývá vůbec nic, jen holá kůže. Filozof Armen Avanessian pojmenovává dnešní svět jako postdemokratický – spousta rozhodnutí totiž probíhá ve skutečnosti na základě nedemokratických principů, jedinec jen ztěžka ovlivňuje objektivní podmínky, ve kterých žije. Nováček nám předkládá do posledního detailu promyšlenou myšlenku, že neoliberalismus vede k deziluzi (nejen) mladé generace, a že v ní vytváří tendenci k útěku do jiného světa a pocit nemožnosti najít v reálném životě skutečné naplnění.

Vcházíme do místnosti, která působí dost odosobněně a stroze. Minimalistická instalace sestává ze čtyřkanalové projekce zahrnující filmový triptych, který doplňuje vrstva písku, totožná s tou ve čtvrtém videu. Jednotlivé části nejsou promítány naráz, ale postupně – výstava se tak odlišuje od současných instalačních trendů. Autor nám připravil možnost absolutní koncentrace, zároveň ale černota a prázdno na ostatních plátnech působí tisnivě, a tedy trochu znepokojivě.

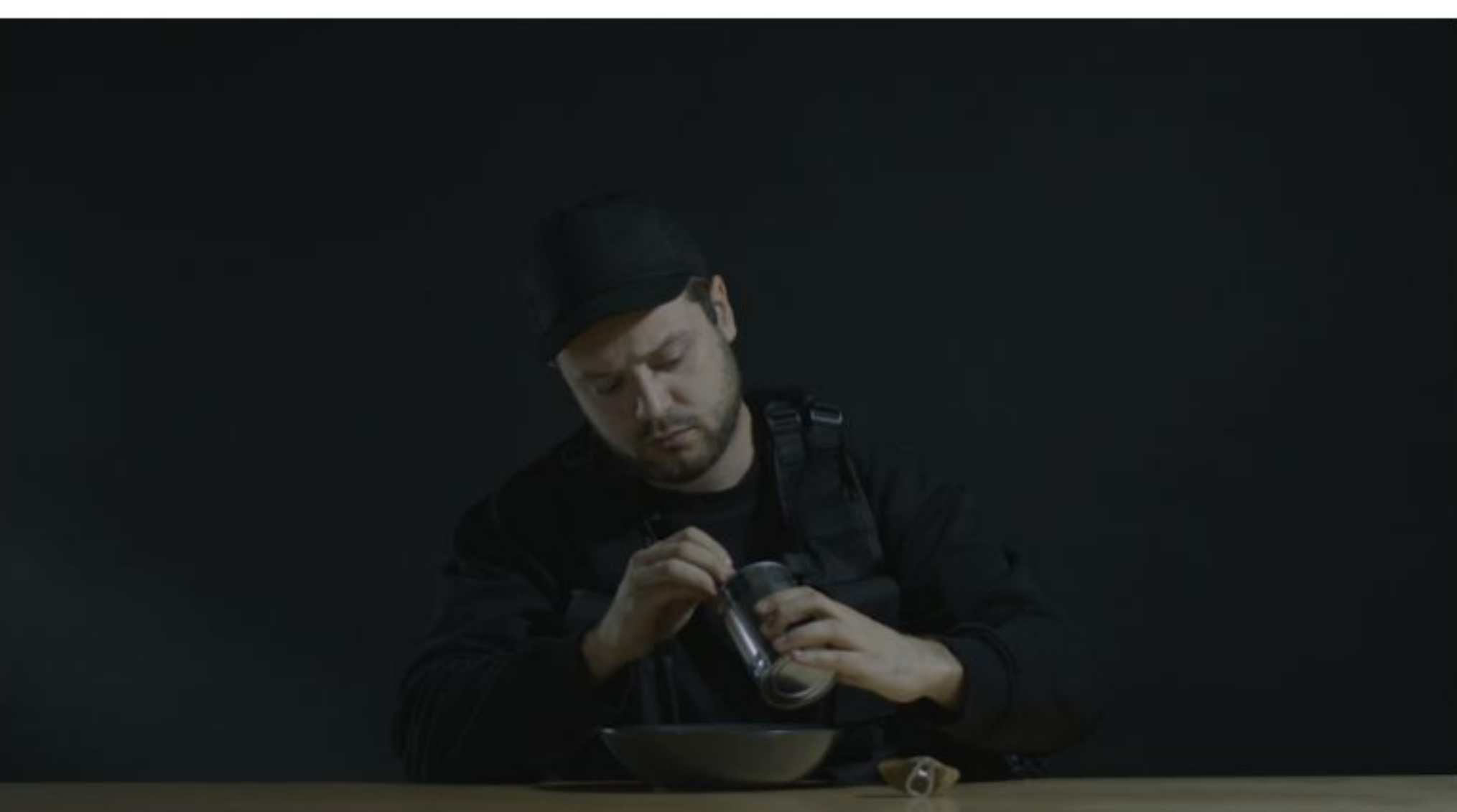
Postupně jsme konfrontováni s podrobnou analýzou jednotlivých situací, která využívá forenzní estetiku: Nejprve sledujeme navazování lidských vztahů v současnosti a rozbor jejich (ne)fungování zapříčiněné přemrštěnou racionalizací. Protagonistou je mladík, kterému se rozpadne vztah jeho neustálým analyzováním a kategorizací. Se ztrátou se vyrovnává útěkem do fikčního světa románu, jehož děj ho natolik pohltí, že stejné strategie začne praktikovat v reálném životě. To mu paradoxně pomůže vyrovnat se s realitou. Druhá část předkládá eskapistické scénáře a vytváření imaginativních světů jakožto symptomů deziluze a nemožnosti vymanění se ze stop minulosti. Sledujeme dívku, která spáchala trestný čin, jejíž si v důsledku ztráty paměti nepamatuje, ale pykat za něj musí. Třetí část potom ukazuje prepperské návody, co si s sebou vzít do „vytouženého“ postapokalyptického, pouštního světa. Jsme uvězněni v časové smyčce, v současnosti, která není schopná se vyprostit z ran minulosti, i v budoucnosti, ve které hledáme útěchu, vzhlížíme k ní jako k možnému řešení, jež je však spíš jen další iluzí.

„Bum bum, kdo to tluče, Macbeth jde nám do náruče! Sudičky, bludičky, tři krát tři, na zemi, v moři, v povětří, točme se třikrát v kole jednom. Točme se sem, a tam se točme.“ ozývá se ve čtvrtém videu. Je to moment, kdy prepper najednou zjistí, že jeho odhodlanost a preciznost v chystání se na konec světa byla téměř zbytečná, v nově uspořádaném světě funguje všechno jinak. Takhle si to přeci nenaplánoval! Vnímáme tady propast mezi tím, „jaká by mohla být naše budoucnost“ a „jaká naše budoucnost dost pravděpodobně bude“. Umělec tu odkazuje na prediktivní algoritmické systémy, ve kterých jsme zacykleni. Ty nám jasně určují, co máme dělat a jak se máme chovat. Už nemáme kontrolu ani nad tím, co bychom chtěli, po čem toužíme – nejmodernější algoritmy to ví lépe než my. Není nic jako možnost volby, je vybíráno za nás. Ztratili jsme snad úplně kontrolu nad směřováním společnosti?

Deziluze tak v triptychu nepřichází pouze na konci, je jí prostoupen a nasáknut skrz naskrz. Deziluze ze snahy přesně analyzovat mezilidské vztahy, deziluze z bezmoci oprostít se od minulosti, deziluze z podoby světa po světě. Kde je imaginace? Jako by se na chvíli objevila v druhé části v podobě neoromantických maleb Štěpána Brože, které autor přímo cituje. Algoritmy nás ochuzují o tajuplnost a mystičnost, a tento nedostatek kompenzuje současné výtvarné umění v neoromantických tendencích. V imaginativním, snovém světě hledají umělkyně a umělci útěk do světa, kde se budou cítit bezpečně, kde bude prostor pro chyby. Nováček na tuto tendenci odkazuje, jeho vlastní interpretace jde ale dál, nekonečí totiž v iluzorním světě, ale znovu v neúprosné realitě.

V *Rekonstrukci č. 5* vnímám zvláštní prostupování nejednoznačnosti, ač svojí minimalistickou striktní estetikou a do až absurdních detailů rozebranych situací působí zdánlivě opačně. Vybavuje se mi v tomto kontextu eseje Václava Magida „V čem (ne)spočívá romantismus v současném umění“, kde se na konci ptá, zda je metoda romantické ironie možným východiskem pro přítomnost. Pro romantismus 19. století byla typická distance mezi subjektem a racionalizovaným světem. Řešení hledali filozofové v ironii, kterou určili jako základní prostředek, jak vyjádřit rozštěpenost subjektu. S konceptem ironie jako filozofického prostředku přišel Friedrich Schegel, který v ironii spatřoval protichůdné myšlenky v toku rozhovoru, které si navzájem odporoval a tím vytvářejí jasnější představu o pravdě. V případě *Rekonstrukce č. 5* je nám předložen utopický sen o budoucnosti v kontrastu se sebeanalytickým vyústěním v bezvýchodnosti. Ironie v nadhledu nad sebou samým. Dílo Daniela Nováčka tak sice nespadá do neo-romantických tendencí, které se často vyznačují eskapismem, jeho triptych je ale z podstaty ironický. Je to nekonečná trýznivá reflexe, která se vymezuje vůči racionálnímu světu. Paradoxem je, že se vymezuje velmi katarální, forenzní estetikou. Ironie na druhou?

Výstava *Rekonstrukce č. 5* totiž, ačkoliv kritizuje podléhání prediktivním systémům, které ohrožují imaginaci a abstraktní uvažování nad budoucností, určité formě predikce nakonec sama podléhá. Daniel Nováček si ostatně dopřel velmi racionálně rozplánované dílo série *Rekonstrukcí* a promyslel ji tak, aby na sebe jednotlivé díly navazovaly. Šlo tak o konkrétní plán předpokládající určitý vývoj, který dokázal sledovat v průběhu studia na FaVU. Umělec přesně určit vývoj díla, až se jeho plán stal skutečností a byl zhmotněn v podobě výstavy v Galerii TIC (kde navíc – v návaznosti na výstavu *Pisky mikrosvěta* – můžeme sledovat určitou „postapokalyptický“ dramaturgický plán). Jedná se tak o sebereflexivní dílo, které svojí podstatou v podstatě kriticky ověřuje obsah sdělení a ve výsledku jej tak podtrhuje.

„Generační masochistická výpověď“, jak dílo popisuje v kurátorském textu Katarína Hládeková, se tu kondenzuje v podobě díla, které se donekonečna reflektuje ze všech stran, proti racionalitě staví imaginaci, a pak zase racionalitu. Jako by se umělec od výpovědi distancoval skrze odosobněnou formu strohé analýzy, a přitom s ní dokonale splyval. Kritika by tu ale byla samoúčelná, tuto vnitřní rozpornost lze chápat naopak jako určitou nadhodnotu, ironickou hříčku. Ukazuje se, že je ironie opravdu vhodným prostředkem, jak popsat současnost... Dílo je kondenzovaná beznaděj mladé generace: Sama za sebe mohu výše popsané pocity pouze potvrdit. Výstava tak naplňuje – až s děsivou důsledností – svoje sdělení: Jsme otroky budoucnosti.

Rekonstrukce č. 5 je tak paradoxně, subverzivní smyčkou, která sama sobě podkopává nohy. Je výpovědí o generaci, která sama podléhá strukturám, ve které nevěří. Filmový triptych z deziluze neutíká do imaginativního světa, ani nepředkládá vizi světa postapokalyptického. Končí v beznaději a vrací se na začátek. Dílo Daniela Nováčka se na sebe dívá kriticky, analyzuje se, ironicky vrství protiklady, abychom nakonec zjistili, že svět po člověku člověka vlastně vůbec nepotřebuje.

Daniel Nováček: Rekonstrukce č. 5 / kurátorka: Katarína Hládeková / Galerii TIC / Brno / 5. 10.–5. 11. 2022

Foto: Galerie TIC + stills z videa Daniela Nováčka.

Daniel Nováček Galerie TIC prepperství

Napsat komentář

Uložit do prohlížeče jméno, e-mail a webovou stránku pro budoucí komentáře.

Odeslat komentář

Helena Todorová

Je studentkou dějin umění na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Publikovala na webu ČT Art, v časopise Artikl a pro odborný kulturní časopis Kontexty napsala studii o Josefu Sudkovi.

Související články

Pohyblivé pisky obrazů postkapitalismu

Aurelie Bayad v Galerii TIC

Adam Turzo v Galerii TIC

Pisky mikrosvěta 2.0 v Galerii U Dobrého pastýře...

Dominika Dobiášová v Galerii mladých / Galerii...

INTERNATIONAL CONFERENCE, NOVEMBER 10–11 2022, PRAGUE

THE EXHIBITION AS MEDIUM IN THE BLOC

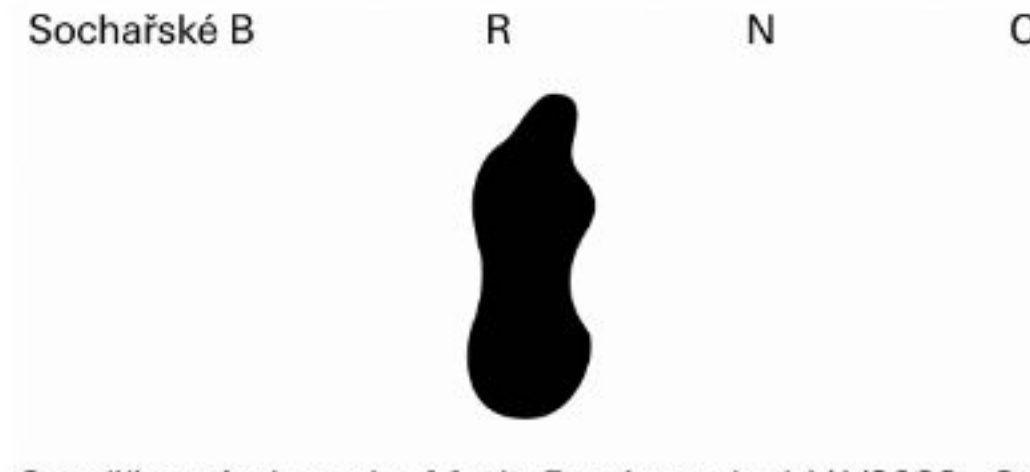
RESEARCH CENTRE ACADEMY OF FINE ARTS IN PRAGUE

zČ / G

LINKY KOMIKSU

21. 10. 2022 – 29. 1. 2023

„UO POSVÁTNÉ UMĚNÍ V NESVATÉ DOBĚ ČESKÉ SAKRÁLNÍ UMĚNÍ 1948–1989 27 10 2022 – 09 04 2023

Soutěž o návrh sochy Marie Restituty do 11/1/2023 So